

Professori Ilkka Virtanen
Dekaani (Teknillinen tiedekunta)
Vaasan yliopisto

Dekaanin tervehdys yliopiston
lukuvuoden 2006–07 viimeisessä
todistustenjakojuhlassa 25.5.2007

MIKAEL AGRICOLAN AJATUKSIA OPPIMISESTA YLI 450 VUOTTA SITTEN

Olen useasti näiden valmistujaisjuhlien tervehdyksissäni lähtenyt liikkeelle Saarnaajan ajatuksista: ”Mitä on ollut, sitä vastakin on; ja mitä on tapahtunut, sitä vastakin tapahtuu. Ei ole mitään uutta auringon alla. Jos jotakin on, josta sanotaan: ’Katso, tämä on uutta’, niin on sitä kuitenkin ollut jo ennen, ammoisina aikoina, jotka ovat olleet ennen meitä.” (Saarnaaja 1:9–10).

Viime vuonna vietimme J.V. Snellmanin syntymän 200-vuotisjuhlaa. Tarkastelin silloin eri yhteyksissä, miten hyvin Snellmanin ajatukset yliopisto-opiskelusta, talous- ja yhteiskuntaelämän kehityksestä sekä yliopiston ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta ovat sovellettavissa myös tämän päivän tilanteeseen. Perusajatukset ovat säilyneet samoina, maailman muuttuminen edellyttää luonnollisesti uusia toteuttamismuotoja.

Tänä vuonna on Turun katedraalikoulun rehtori ja myöhemmin Turun piispa Mikael Agricola erityisen ajankohtainen. Tuleehan hänen kuolemastaan kuluneeksi 450 vuotta. Ilmeisesti voimme viettää samalla hänen syntymänsä 500-vuotisjuhlaa, vaikka syntymävuotta ei olekaan varmuudella pystytty paikallistamaan sen todennäköisimpänä pidettävään vuoteen 1507 (vaihtoehtoinen vuosi 1510).

Tarkastelen seuraavassa lyhyesti Agricolan v. 1543 ilmestynyttä ”aapista”, Abckiriaa, ensimmäistä painettua suomenkielistä teosta. Jo kirjan ensimmäiseltä sivulta on löydettävissä useita – aikanaan suorastaan mullistavia – opetukseen ja oppimiseen liittyviä ajatuksia.

Jo runomuotoon laaditun tekstin ensimmäinen virke ”Oppe nyt wanha / ia noori / joilla ombi Sydhen toori ” eli nykykielelle vapaasti tulkittuna ”Oppimaan nyt vanhat ja nuoret, joilla on sydän tuore (~ oppimaan avoin mieli)” on kuin suoraan tämän päivän koulutuspolitiikasta, se on mitä hienoin elinikäisen oppimisen ylistyslaulu.

Vieläkin mullistavampi ajatus sisältyy seuraavan virkkeen loppuun ”iotca taidhat Somen kielen”. Agricolan mukaan oppi oli tarkoitettu paitsi vanhoille ja nuorille, niin ennen kaikkea koko kansalle, siis myös pelkästään suomen kieltä taitavalle kansan enemmistön muodostavalle rahvaalle. Ennen Agricolan aikaahan kaikki opetus oli tapahtunut latinaksi ja oli siitä syystä vain pienen kansanosan saavutettavissa.

Opetus ja oppiminen ei tietenkään ollut mahdollista ilman asiaankuuluvaa opetusmateriaalia. Oppiminen suomen kielellä edellytti suomenkielistä opetusmateriaalia. Abckirian myötä tämänkin asian kuntoon laittaminen sai alkusysäyksen eli kuten Agricola itse toteaa ”Lue sijs hyue Lapsi teste / Alcu oppi ilman este”, oppimiseen tarkoitettujen materiaalin puuttuminen ei enää ollut esteenä opin tielle lähdölle.

Jos irrotetaan Agricolan teksti siitä tiukasta sidonnaisuudesta kirkkoon ja uskontoon, mikä tuohon aikaan oli vallitsevana, kansilehden loppulauseen ”Nijte muista Elemes aina / nin Jesus sinun Armons laina” voidaan tulkita tarkoittavan yleisemmin sitä, että opintielle lähtijällä ja oppimansa muistavalla ja oppiansa käytäntöön soveltavalla oli edessään hyvä tulevaisuus. Agricola on näin todennut yksilötasolla sen, mitä nykyään pidetään esim. kansakunnan tasolla keskeisenä: menestys perustuu tietoon ja osaamiseen.